

dum åd man dem ferske og saltede, som nu kun få ville gøre når dog viben og hendes æg er en lækker spise (Peder Syv 1688; 9). Have viber i salt = være velhavende (10); omvendt: han har ikke mange viber i salt = om den fattige, modløse (11); der skal skarp salt til vibææg = bruges skrappe midler (12); om den vigtige; han ser så højt som havde han ti viber i salt (1741; 13); du ser ud som har du seks viber i salt og lage til den syvende (Vendsyssel; 14).

Den fregnede har vibææg på næsen (Bornholm; 15) eller han har nok spist vibææg (16); det var nok i forårstiden da blev til (MSjælland; 17); vibeskidt = fregner (SV og VJylland; 8).

Vibeskind var et meget tyndt, dårligt, skørt læder, skind eller tøj (o. 1700ff; 18); vibeskind til bukser giver revne lår (19). I en vestjysk børnesang: så skal hun [gammel mor] ha' nye sko, · og de skal være af vibeskind · for de skal knirke ud og ind · om sommeren (20).

Hun er en fin kone, sagde manden om viben (ordspil med viv) (21). Udbrud: Jøsses, Mads – dér fløj viben! (Verninge MFyn; 22).

Vibekuld = børneflokk af fire helsøskende (Sejersø; 23); vibetop = to hår, som stikker lige i vejret; vibunge om dreng med strittende hårtop (Læsø; 24); vibe = øgenavn til person med udstående nakkehår (25) jf. folkevisen »Svend Bondes Spørgsmål«: hvo har skægget i nakken (=viben) (26). Samle vibææg = fjerne tørre hestepærer i engene (Lønborg VJylland; 8); vibææg = bogbindere ns sprængpapir med sorte stænk på brunlig bund (25).

Gåde: hvor flyver viben hen, når den er tre år gammel? (ind i det fjerde år) (27).

LITTERATUR: (1) 281d (1886); (2) 459b 54; (3) 160 1904/30(1884); (4) 794 1,220; 5, 37; 12,137; 212c 3,1013 jf. 2,636; (5) 160 1904/30: 2193 (1891); (6) 464c 80; 794 5,159; 160 1904/28:2313 (1892), 2344 (1883); (7) 212c 1,89; (8) 423; (9) 831 268; (10) 434 4,805; 903 8,264; (11) 794 5.1,28; 212c 3,1043; (12) 561 nr.839; (13) 318 82f; (14) 212c 1, 89 og 4, 279; 423; (15) 76c 309; (16) 464c 627; (17) 160 1906/23: 294; (18) 434 4,805; 659 26,1297; (19) 459b 110(Hviding Sønderjylland); (20) 464i 43 sml. 212c 3,1045; (21) 937u 40; (22) 160 1904/27:875 (1886); (23) 856 187; (24) 202d 2,335; (25) 659 26, 1296f; (26) 464 10, 1f; (27) 794 9, 140.

PROSA OG POESI

Viben er kommet, i fuldt forårspuds med toppen fint friseret og en splinterny husmandskrave, skinnende som lasting (a); de fleste strøg i korte løb

over markerne med toppen vippende som en spændstig stålfjeder. Faldt der lidt forårsllys henover fuglen, glimrede vingerne og den grønne ryg i metallisk pragt; dens ulastelige påklædning: den sorte silkekravat, den glansfuldt grønne jakke og frisuren helt usandsynlige opsætning, der forle ner den med noget på én gang lapset og pedantisk (man tænker uvilkårligt på en skolemester fra Blichers tid, som i stiveste puds fører klubballet op) (b) *Hans Hartvig Seedorff* (1).

En sær skabning, den vibe! Set i silhuet en Mefisto med langt vajende fjer. Men smånusser den rundt er den kun en lille og geskæftig kone med hvidt forklæde over den runde mavse og en altfor tøset hat *Inger Bentzon* (2); den sorte halvkrave og det hvide bluseliv, som jo egentlig er for fornemme folk og ikke sømmer sig en almuefugl *Knud Bavngaard* (3).

Med dens mørkegrønne ryg og de røde ben, den frejdige, trådtynde fjertop op over det sortbrogede hovede er den som skabt til den vidtstrakte, grønne flade med det korte græs i marskegnene *Halfdan Lange* (4). De kunne sidde så ubevægeligt eller føre sig så lydløst og umærkeligt, at deres bløde konturer og matte farver faldt sammen med tuer og halvfortørret græs og dunkelfarvede urter ... eller man blev opmærksom på deres nærværelse ved, at en ny kom til, daskende blødt med sine underlig pjaltede kludevinger *Ellen Raae* (5).

Aldrig er den i ro, pudser og piller sig, piler om, når den træder jorden, skråler og tumler sig og gør narrestreger, når den træder luften. Det er en fyr, man ikke tager fejl af! *Svend Fleuron* (6).

Vibeunger ... spadserende gravitetisk om på de lange ben, pludselig gabende kedsommeligt som en ensom gardist i en søndagsøde gade *Martin A. Hansen* (7).

Endnu engang lyner fuglens fjer i det orgie af zinnobler og purpur og jade og kul og hvidt, helt hvidt, som ingen farvefordrukken maler har tumlet sig vildere i. Å, alt dette gnistrende og skinnende skulle omkap med den lille strube have skingret forårets sejr ud over sin lille tue af Danmark. *Kaj Munk* (8).

I mægtig fart jager de lavt hen over jorden for pludselig at lade sig løfte næsten lodret op i luften; videre flyver de frem, højt over hovederne på de rugende hunner, for i et styrt med hovedet forrest at kaste sig over i en hvirvlende kolbøtte; videre frem igen, nu som af en stormvind kastet til side med den ene vingespids vendt mod jorden, den anden pegende mod himlen og den hvide underside glimtende frem *Asger Ditlevsen* (9).

Flugten er forvirret og urolig, en slåen kolbøtter og saltomortaler uden lige. Snart kaster fuglen sig

på den ene side, snart på den anden, snart lyser os undersidens rene hvide farve i møde, snart ryggen metalglinsende, grønblå skær ... man kan ligefrem føle hvilken glæde fuglen har af sine egne frie, stærke bevægelser ... og man hører dens stærke susen, som frembringes af dens brede, afrundede vinger *E. Wesenberg-Lund* (10). Vingerne ... er brede og afrundede, de flasker og flagrer under flugten med løse, bløde bevægelser, som handsker på en tøjsnor ... De duestore fugle er luftens sande geometre, som i et væk trækker corder, tangenter, halvcirkler, kvartcirkler og diametre på forårshimlen. Deres aerodynamik overgår vore ingeniørers vildeste fantasi *Ole Vinding* (11). Det er en mærkelig forandring der sker med viberne, når de letter fra jorden for at flyve. Nede på jorden er de slanke at se til med en spids hale, et spidst næb og en spids top på hovedet. Men når de flyver er formerne runde, vingerne næsten elliptiske og bevægelserne er bløde og kontinuerlige *Gunnar Munk Nislev* (12).

Vibeflokken steg til vejrs som en mægtig trompet-hvirvel *Niels E. Nielsen* (13). Viben stiger som et meteor og falder som et stjerneskudd derude over engene; den tumler sig i kvarte, halve og hele vendinger, viser snart det hvide, snart det sorte frem og stikker i et skrig så ligefrem vårrisende. – In-

gen fugl sætter sig så yndefuldt som viben. Den tager jorden så forsigtigt som bad den om tilgivelse fordi den, træt af at tumle sig oppe i luften, nu for en lille tid må træde på jorden *Svend Fleuron* (14).

Viben er kommet og »looper« med sylspidse skrig ude over markerne *Ole Vinding* (15); vibens triumfatorskrig *Svend Fleuron* (16); som kåde fløjtespillere i spidsen for et Baccustog hvirvler vådrukne viber ind i vor vinterverden *Hans Folsach* (17).

Årets første viber, de altid med længsel ventede forårsbebudere, hvis runde vinger minder om blomsterblade, og hvis vindfriske skrig er som røster fra tidernes første gry *Erling Kristensen* (18). I det tidlige forårs stemningsfulde dage er denne fugls ejendommelige skrig stedets mest gribende naturtræk, og mosen vil have mistet sin sjæl når viveskriet engang ikke lyder her – viddernes og ensomhedens lidenskabelige røst i dens angster og i dens inderlighed *Ingeborg Raunkiær* (19).

Viben tumler sig ... skrigende og urolig som en Martha, der bekymrer sig om alt for mange ting *Knud Poulsen* (20). Der er ingenting så inderlig fuld af forår som vibens uudslukkelige bekymring (a), viben skreg ude fra mørket, et moderskrig, den altid årvågne, en sjæl i det store vilde sovekammer

Gæs og viber i morgentåge. Maleri af Hans Smidth.

under månen (b), den skriger som et barn i vuggen, uden pardon, den er foråret og barndommen selv, livet forfra påny hvert år (c) *Johannes V. Jensen* (21).

Den flyver tumlende på sine brede vinger og skriger, om foråret så frisk og modigt, om sommeren ofte så tærende ensformigt og vedholdende, om efteråret lyder det så mæt og ubekymret, men om vinteren, når den står ene på sneen, mærker man at den tolker et suk over kulden eller måske navnlig sulten *Halfdan Lange* (22).

Gammeldanske dyrerim o. 1460 (23):

Jeg er en fugl, som kaldes en vibe,
al marken ville jeg gerne gribe [omfatte],
skov og mose og store heder,
jeg kan ej forvare min egen rede.
Skarn og snavs har jeg til måde
efter min natur; thi [derfor] er jeg glad,
i døde folks grave at jeg må bo,
og troldkoner meget på mig tror (o.s.v.).

»Ørnevisen« (sml. s. 83): Viben hun løber i agerren · alt med sin høje top. · Høgen kommer her flyvende frem, · han tager og æder hende op (24). Viben er omhyggelig · og varer på med største fig [iver] · langt mere end hun tør ved. · De fremmede tuer tager hun vare, · hendes egen tue stander i fare, · det gør hendes dårlighed *H. Justesen Ranch* 1630 (25).

Folgevisen om Marsk Stig: Viben vil væрге for hvert det sted, · som udi marken mon' stå, · hun skal ej væрге den lille tue, · som hun skal bygge på (26), jf. St. St. Blicher, som i Trækfuglene (1838) skriver: »Viben! den lille nævise ting · slår mig om køret så mangen en ring, · tumler sig lystigt i luftige dans, · værges om køret som det var hans, · skælder og smælder på hver en fugl, · kryber end ikke for ørnen i skjul. · Havde han magt blot, som han havde vilje, · hersked' han ene på grønne tilje«.

Viben er markernes måge, · den rider på plovfurens bølge, · den jager fra mosernes tåge · som lyn ind i plovmandens følge: · han hilser en hvileløs vibe · som mågen de gyngende skibe. – Og viberne flytter i jagende flokke · fra ager til ager med løsrevne skrig · som duge af faner på flyvende stokke, · der vender i luften en funkende flig *Aage Lind* (28). Og viben på reden · tager mod ovationer · fra magen på vingen *Drude Nielsen* (29).

Nu danser viben våren ind ... Nu vender viben sin hvide bug · og sejler afsted som en skude *Anton*

Nielsen (30); og viben vender sit hvide ark · hver gang den viser mig ryggen *Ib Paulsen* (31). Med kivagtig piben · viben · kæntrer om på vingen – · ingen · ser så sort på tingen *Johannes V. Jensen* (32).

I forråsaftener, i måneluften · fra engen hører jeg viben skrig, · i månemørket en stemme kalder · fra ensomhedens og ødets rige *Kaj Hoffmann* (33). Vibens skrig vokser tandhvidt · af plovmarkens bløde gumme, · et levn af fryd · og ørkenskræk · fra istidens tundra *Cecil Bødker* (34). Over heden – over tørvegrave · høres vibens trøstesløse skrig. · · Ingen fugl synger viben efter, · ingen ejer vibens vilde skrig *Hulda Lütken* (35). Viberne · gjaldede deres bekymringer · som en sorthvid strøm af kummer · mod mit sagesløse hjerte *Viggo Jørgensen* (36); fra engene et vibeskrig · erklærer hele verden krig *Jens Thise* (37).

Viben bare rastløs klager · »pivit« rundt omkring mit hjem, · »pivit« over eng og ager, · »pivit, pivit«, rundt og frem *Peter Ommerbo* (38). Og viben med stemmen natlig hæs · fløj skrigende op af høje græs *Christian Winther* (39); i engens tørv peb viben sin diskant *Nis Petersen* (40), vibens tynde violinstemme *Viggo Jørgensen* (41). De elskovsgale viber har · bortskreget al fornuft. · De skriger gale kurver · i mosens natteluft *Poul Ørum* (42).

Aftenen spadserer som en vibe · i furen, som er mellem dag og nat *Grete Friis* (43).

Hans Ahlmann, Viberne (44); Kai Hoffmann, Viben (33); Karl Jespersen, I forståstågen (45); K. L. Kristensen, Vibepar ved påsketid (46), Viber (47), Viber (48); Christian Sommer, Viben (49); Hans Storm, Viber (50); Cai M. Woel, Vive-Visen (51).

LITTERATUR: (1) a 782q 30; b 783b 6, 14; (2) 47 33; (3) 402 20; (4) 150 2,149; (5) 755b 46; (6) 222i 23; (7) 300j 121; (8) 583h 74; (9) 180 1,96; (10) 245 2, 1927,77; (11) 910e 149f; (12) 630 114f; (13) 625c 12; (14) 222f 40,59; (15) 910b 52; (16) 222y 173; (17) 228b 14; (18) 465 111; (19) 720 91; (20) 695b 22; (21) a 401d 175; b 401m 75; c 401k 138; (22) 501b 25; (23) 104 23f sml. 281 36f, 159f; (24) 144 86; (25) 702 353; (26) 153 3, 353,371; (28) 519 9, 25; (29) 615 29; (30) 611d 14,23; (31) 670d 36; (32) 401n 15; (33) 345f 42f; (34) 113b 40; (35) 542 14; (36) 433c 49; (37) 848 19; (38) 657b 16; (39) 912d 252; (40) 682c 152; (41) 433 16; (42) 930 11; (43) 249c upag.; (44) 5d 111; (45) 408 18; (46) 467h 46-48; (47) 467 42f; (48) 467f 48f; (49) 811b 57-60; (50) 819b 23f; (51) 916b 67-69.